

Veni, vidi, visie

Amsterdam, 3 maart 1997

**Henk Gossink
Paul van Soomeren**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Van Wijkvisies, leefbaarheid en co-productie	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Van vidi naar visie	4
	Focus	6
	Horizon	
	Dimensies	
	Nieuwsgierigheid	
2.3	Leefbaarheid	6
2.4	Wijkvisie als co-productie	7
	Een gemeenschappelijk beeld	
	Een open bestuursstijl	
	Wederzijds vertrouwen winnen	
3	Vier beren en een blokhut	9
3.1	Beer 1: de grote belangen	9
3.2	Beer 2: integraal in één sector	10
3.3	Beer 3: de politiek ter discussie	10
3.4	Beer 4: bewoners als volksvertegenwoordigers	11
3.5	De blokhut	12
4	Het ontwikkelen van visie	13
4.1	Het proces	13
4.1.1	10 geboden voor de ontwikkeling van een wijkvisie	13
4.1.2	De wijkvisie als leerproces	14
	Leren van succes en falen	12
	Beslissen, doen, bezinnen, denken	
4.2	De betrokken partijen	16
4.3	De rol van de bewoners	18

1 Inleiding

Kader

In Feijenoord is een nieuwe fase in het wijkgerichte werken aangebroken. Met de sociale vernieuwing werden overal in Rotterdam wijkoverleggen beheer opgericht. Sociaal wijkbeheer werd rond die overleggen georganiseerd. In 1996 was in Feijenoord het wijkoverleg beheer aan revisie toe. De conclusie was dat een nieuwe structuur gewenst was.

- Voor het *beheer* en de maatregelen op *korte termijn* dienen er wijkposten te komen. In een aantal wijken is dat systeem reeds ingevoerd.
- Voor het *beleid*, de *wat langere termijn*, acht de deelgemeente een *wijkvisie* het aangewezen middel.

Parallel aan de herziening van het wijkgerichte werken is er een discussie opgestart over *vernieuwend besturen*. Op drie juli 1996 vond een werkconferentie rond dit thema plaats. Bij deze conferentie was ons bureau betrokken met een inleiding waarin werd gesteld dat de politiek zich sterker dient te werpen op de waardendiscussie en het proces van belangenafweging en niet mag verworden tot een klachtenloket. Toeval of niet: de belangrijkste mankementen aan het wijkoverleg beheer bleken de overlap met politieke besluitvorming en het bezwaar dat de beheercoördinator al te zeer het klachtenloket van deelgemeente en bewoners werd. Het vernieuwen van het bestuur en van het wijkgerichte werken zijn daarmee met elkaar verbonden. In deze rapportage komen we nog op het verband tussen die twee discussies terug.

Vraagstelling

De deelgemeente Feijenoord heeft aan Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP) gevraagd om antwoord te geven op de volgende twee vragen.

- 1 Hoe kan een wijkvisie en een jaarplan worden ontwikkeld in samenwerking met de bij de wijk betrokken partijen en hoe kan recht worden gedaan aan de inbreng van bewoners?
- 2 Hoe kan een dergelijk proces zowel ambtelijk als bestuurlijk worden aangestuurd en welke voorwaarden dienen hiervoor gerealiseerd te worden?

Naast DSP geeft ook de Werkgroep 2000 antwoord op deze twee vragen. Ondanks dat de vragen hetzelfde zijn, zullen de rapporten sterk verschillen. De reden hiervoor is in de eerste plaats dat in deze rapportage sterker de aandacht zal worden gevestigd op de relatie tussen het bestuur en de wijkvisie. Daarnaast ligt aan dit rapport een andere werkwijze ten grondslag. In overleg met de deelgemeente is besloten dat DSP - naast dit schriftelijke advies - ongeveer de helft van de tijd besteden aan een klankbordrol. Om die reden is gekozen voor een schetsmatige benadering waarbij niet een compleet model wordt gegeven, maar een doorkijkje in dilemma's, slaag- en faalfactoren en mogelijke rolverdelingen.

Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd uit drie delen. In de eerste plaats wordt in hoofdstuk 2 een meer theoretische beschouwing weergegeven ten aanzien van wijkvisies. Er wordt ingegaan op de vraag waarom een wijkvisie nodig is of nuttig kan zijn, wat onder leefbaarheid kan worden verstaan en hoe in theorie de wijkvisie ontwikkeld zou moeten worden. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op een 'driet al beren op de weg'. Hier worden belangrijke valkuilen benoemd aan de hand van ervaringen in gemeenten elders. In hoofdstuk 4 ten slotte worden praktische ideeën weergegeven ten aanzien van de totstandkoming van de wijkvisies.

2 Van wijkvisies, leefbaarheid en co-productie

2.1 Inleiding

De deelgemeente wil dus wijkvisies. De vraag is waarom.

- Hebben de bewoners niet al hun visie op de wijken gegeven door te oordelen in het Nieuw Feijenoords Peil? 101 pagina's over schoon, heel en veilig, keurig opgesplitst naar thema, wijk, met conclusies en alles erop en eraan?
- Er is toch al een ruimtelijke visie in 'Kanskaarten voor Feijenoord'?
- Er is toch al een huisvestingsvisie neergelegd in 'Variatie in Feijenoord'?

Wat provocerend gesteld; waarom toch al die moeite om tot een wijkvisie te komen als er al zoveel bekend is?

Deze vraag moet gesteld blijven worden. Aan het begin van het proces, maar ook tijdens. Wil een wijkvisie de moeite waard zijn dan moeten de 'betrokken partijen' er wel de zin van inzien en zin hebben om met het proces aan de slag te gaan. Daarvoor is nodig dat er een gemeenschappelijk idee bestaat over wat een wijkvisie is.

Op basis van de notities tot nu toe lijkt de wijkvisie voor de deelgemeenten een document dat voor het handelen van de betrokken partijen in de wijk voor een periode van vier jaar een gemeenschappelijk kader biedt.

2.2 Van Vidi naar visie

Vidi en visie zijn niet hetzelfde. Wie iets ziet, heeft er nog geen visie op. Daarvoor zijn vier dingen nodig.

- 1 Focus;
- 2 Horizon;
- 3 Dimensies;
- 4 Nieuwsgierigheid.

Focus

Over de focus kunnen we kort zijn: dat is de wijk zoals deze zich ontwikkelt in een periode van ongeveer vier jaar. In de pilot in Feijenoord: Bloemhof tot 2001.

Horizon

Een visie op de wijk heeft een bepaalde horizon.

Een beoordeling van de *huidige* situatie is bijvoorbeeld gedateerd op het moment dat het oordeel wordt gegeven. Dat oordeel kan wel zeer gedetailleerd zijn, er zijn weinig onzekerheden.

Begrotingen hebben een horizon van één jaar. Er zijn wat meer onzekerheden. Beleidscycli zijn daar over het algemeen op ingesteld. In de volkshuisvesting, verkeer en ruimtelijke ordening wordt logischerwijs de horizon verder gelegd. Voor investeringen geldt toch al gauw een periode van 15 jaar en verder.

De horizon van de wijkvisie die de deelgemeente Feijenoord voor ogen staat, ligt daar ergens tussen in. Te groot voor het beheersservet, te klein voor het investeringslaken, zou je kunnen stellen. Het is (toevallig?) gelijk aan de politieke cyclus van vier jaar.

Voor iedere periode valt iets te zeggen. Bij langere termijnen kan een visie zo algemeen worden, dat zij alleen voor investerende partijen interessant is.

Bij kortere termijnen verliezen juist die partijen juist interesse. Een integrale visie is varilux. Zij biedt voor zowel bijzienden als verzienden de juiste focus. Om dat te bewerkstelligen is een voortdurend proces van scherp stellen en verhelderen noodzakelijk. Hoe zo'n proces eruit kan zien wordt in paragraaf 4.1 besproken.

Het bepalen van een termijn voor de visie mag geen halszaak zijn. De periode dat een wijkvisie als relevant wordt ervaren wordt toch voornamelijk bepaald door de kwaliteit en de manier waarop de visie wordt 'onderhouden'. Toch is het verstandig om ook in een visie van vier jaar verder voor uit te kijken, al is het wat globaler. Dat betekent dat meer in termen van randvoorwaarden en kaders de wijk voor de langere termijn wordt bekeken. Hoeveel volkshuisvesting is er na die vier jaar bijvoorbeeld gepland? Wat zijn infrastructurele plannen in dat gebied die van belang zijn? Aldus ontstaat een drieslag in de visie op de wijk:

- concreet en gericht op met name beheer: jaarplannen per wijk;
- algemener en gericht op beleid: wijkvisies voor vier jaar;
- globaal en gericht op investeringen en majeure veranderingen: kaders voor een periode van 10 tot 15 jaar.

Dimensies

De dimensies zouden kunnen worden verwoord in zowel objectieve als subjectieve termen. De twee kunnen niet geheel los van elkaar worden gezien. Objectieve kenmerken zijn bijvoorbeeld:

- 1 demografisch: aantal inwoners en de verdeling van de bewoners naar achtergrondkenmerken:
 - geslacht;
 - leeftijd;
 - etnische kenmerken;
- 2 economisch:
 - werkgelegenheid;
 - inkomensniveau;
 - werkloosheid;
- 3 sociaal:
 - opleidingsniveau;
 - verenigingsleven;
 - objectieve- en sociale veiligheid.

Voor de betrokken partijen zijn de dimensies echter ook subjectief. In dat geval wordt gesproken van belangen. Die belangen worden (uit strategische overwegingen) zelden per partij geëxpliciteerd. Impliciet hebben die (vermeende) belangen echter wel degelijk invloed op de focus van de visie: de ontwikkeling van de wijk. Ook de sfeer van samenwerking is hier van belang. Ook in negatieve zin: corporaties zijn alleen geïnteresseerd in de huur en winkeliers geven om niets meer dan de omzet en de winst, om maar twee vooroordelen te geven die zowel waar als onwaar zijn. In een proces naar een wijkvisie toe, is het van belang dat die subjectieve dimensies boven tafel komen en respect ontstaat voor de diversiteit in belangen.

Zeker bij het ontwikkelen van een visie die gedeeld moet worden door meerdere partijen is het onverstandig om de twee dimensies los van elkaar te zien. Belangen van de betrokken partijen bij de wijk, de subjectieve dimensie, bepalen mede welke gegevens relevant zijn voor de wijkvisie. Wanneer bij de ontwikkeling van de visie hierin aansluiting wordt gevonden, is er een kans dat de gegevens informatie worden. Dat wil zeggen dat het gevoel ontstaat dat men iets met al die gegevens kan. Hoe die belangen boven tafel kunnen worden gebracht, wordt in paragraaf 2.2 nader uitgewerkt.

Vanuit de (erkende) belangen van betrokkenen moet eerst worden nagegaan welke gegevens voor een wijkvisie relevant zijn. Hierdoor wordt onnodige verzameling van gegevens voorkomen.

Nieuwsgierigheid

Het belangrijkste van een visie is de nieuwsgierigheid. De reden om ergens op te focussen, er dimensies in te willen ontdekken, is ingegeven door hetgeen je ermee kunt en wilt doen. Een wijkvisie bestaat bij de gratie dat de betrokken partijen met de objectieve en subjectieve dimensie van de wijk iets willen *doen*. Een visie is met andere woorden handelingsgericht... en handelen is doelgericht. Welk doel heeft de wijkvisie in Feijenoord? In 'Pilot wijkbeleid op hoofdlijnen; een eerste aanzet' wordt daar een eerste antwoord op gegeven in de zogeheten missie:

'gezamenlijke probleemdefiniëring en gezamenlijke probleemoplossing in brede zin, gericht op het bereiken van concrete resultaten teneinde de leefbaarheid te bevorderen'. In het laatste vetgedrukte deel zit de quintessence van de missie: 'Het bevorderen van de leefbaarheid'.

2.3 Leefbaarheid

De term leefbaarheid is zowel actueel als modieus. Als vijfde verantwoordingsveld van het BBSH waar corporaties aan gehouden worden, heeft het heel wat te weeg gebracht. Ook de aandacht voor leefbaarheid in het kader van het Grote Stedenbeleid heeft dit begrip snel laten inburgeren. De modieuze kant ervan is dat beleidsmakers en subsidiezoekers er belang bij krijgen om hun werk in termen van (bijdragen aan) leefbaarheid te definiëren. Daardoor wordt leefbaarheid een koekoeksbegrip waar veel onder verstaan wordt, maar dat nog nauwelijks wordt begrepen. Om die reden is het zaak om op deze plaats even bij het begrip leefbaarheid stil te blijven staan. Immers, wanneer voor de deelnemende partijen duidelijk is wat er onder leefbaarheid verstaan moet worden, kan het een bindend element in de wijkvisie zijn. Hortulanus geeft in 'leefbaarheid in theorie en praktijk' drie benaderingen van het fenomeen leefbaarheid:

- Quality of Life;
- Community;
- Reputatie.

De drie sluiten elkaar niet uit, maar vullen elkaar aan. In onderstaand schema staan de drie benaderingen uitgewerkt.

Schema 2.1 Drie benaderingen van het leefklimaat van de buurt

	Quality of life	Community	Reputatie
Buurtdefinitie	Buurt is een optelsom van betekenisvolle en waardevolle activiteiten	Buurt is een gemeenschap van mensen; een leef-eenheid met sociale relaties, gebruik van voorzieningen en binding	Buurt is een afspiegeling van en symbool voor de maatschappelijke positie, voorkeuren en levensstijl
Centrale kenmerken van het leefklimaat	Leefklimaat is gebaat bij goede woningkwaliteit, voorzieningen, bij goed gebruik, onderhoud en beheer	Leefklimaat is in toenemende mate gebaat bij gelijkgerichte opvattingen en 'vanzelfsprekend' woongedrag.	Leefklimaat is gebaat bij fysieke en sociale kenmerken waarmee men geassocieerd wil worden en die vertrouwen wekken voor de toekomst.
Typering van de bewoner	Bewoner wordt gezien als consument	Bewoner wordt gezien als lid van een gemeenschap	Bewoner wordt gezien als iemand die zijn maatschappelijke positie uitdrukt in zijn woonsituatie

Een wijkvisie dient op basis van voorgaande schema het volgende helpen te bewerkstelligen:

- een goede woonkwaliteit, goede voorzieningen, goed gebruik, onderhoud en beheer, we rekenen hier ook veiligheid toe;
- gelijkgerichte opvattingen en 'vanzelfsprekend' woongedrag;
- fysieke en sociale kenmerken waar men geassocieerd mee wil worden en die vertrouwen wekken voor de toekomst.

In het voorgaande hebben we twee vragen beantwoord.

- Wat is een wijkvisie?
Een blik op de wijk waarbij inzicht wordt geboden in die dimensies van de wijk die door de betrokken partijen van belang worden gevonden om de leefbaarheid van de wijk te bevorderen
- Wat dient de visie te bewerkstelligen?
De wijkvisie bevordert leefbaarheid. Dat wil zeggen:
 - *een goede woonkwaliteit, goede voorzieningen, goed gebruik, onderhoud, beheer en veiligheid alsmede;*
 - *gelijkgerichte opvattingen en vanzelfsprekend woongedrag alsmede;*
 - *aanwezigheid van fysieke en sociale kenmerken waar men geassocieerd mee wil worden en die vertrouwen wekken voor de toekomst.*

2.4 Wijkvisie als co-productie

De derde vraag dringt zich op: *hoe* kan een wijkvisie de leefbaarheid bevorderen? Dat kan door de ontwikkeling van de wijkvisie te beschouwen als een co-productie waarbij een gemeenschappelijk beeld ontstaat van de wijk:

- van haar problemen en potenties;
- van gewenste en ongewenste ingrepen in de wijk;
- van de rol die de verschillende actoren in de wijk vervullen.

Tijdens de werkconferentie 'Vernieuwend Besturen' heeft Cees Jochemsen een aantal behartenswaardige zaken over co-productie ter berde gebracht.

Een gemeenschappelijk beeld

In de eerste plaats is er het proces van gemeenschappelijke beeldvorming. Is het een opgave om daartoe te komen?

'Vanaf het begin van het denken over een bepaald beleid worden - veelal onbewust - standpunten ingenomen en met veronderstellingen gewerkt, waarvan het twijfelachtig is of die door andere belanghebbenden gedeeld worden.'

De opgave van de wijkvisie houdt dus in dat deze standpunten en veronderstellingen worden geëxpliciteerd en ter discussie worden gesteld, zodat onnodige barrières in de samenwerking tussen de betrokken partijen worden geslecht.

Een open bestuursstijl

In de tweede plaats behelst het ontwikkelen van een wijkvisie als vorm van co-productie het ontwikkelen van een *stijl*. Daarbij zijn drie zaken van belang.

- '• De eigen mening niet zwaarder neerzetten dan strikt noodzakelijk is. Meer gefundeerd vragen dan stellingname innemen.
- Erkennen dat er vanuit andere verschillende invalshoeken en belangen tegen de kwestie (in dit geval de wijk) aangekeken kan worden.
- Suggesties aandragen hoe de discussie verder gevoerd zou kunnen worden. Suggesties waaruit respect voor en gelijkwaardigheid van partners spreekt.'

De opgave van de wijkvisie houdt dus in dat een stijl wordt ontwikkeld waarbij respect spreekt voor de betrokken partijen. Dat betekent ook oog voor maatwerk. Niet iedere partij is bij hetzelfde betrokken, of op dezelfde manier. Bewoners of professionals onterecht aan tafel noden, is een uitnodiging tot tijdverspilling en dus weinig respectvol. 'Stel voortdurend de vraag of de juiste mensen aan tafel zitten c.q. vermijdt een vaste samenstelling', is dan ook een belangrijk advies bij het ontwikkelingsproces naar wijkvisies toe.

Wederzijds vertrouwen winnen

In de derde plaats betekent co-productie, en dus ook wijkvisies als vorm daarvan, het afstaan van macht en het afzien van macht als middel om verschillen te beslechten. Daarmee wordt de eigen invloedssfeer van *iedere betrokkene* ter discussie gesteld. Het simpele gegeven dat een bepaalde instelling 'ergens over gaat' is in het proces naar een wijkvisie toe geen argument om discussie erover te mijden. Dat geldt voor de deelgemeente, de gemeente en de instellingen. Ervaringen elders in den lande leren dat deze gedachte met name woningcorporaties nog wel eens kunnen vervullen met 'enige terughoudendheid'. De chaos van het maatschappelijk debat loslaten op zoiets prachtigs als 'je eigen woningbezit'.

De opgave van de wijkvisie houdt dan ook in dat de partijen - naast het respecteren van elkaar - ook elkaars vertrouwen moeten zien te winnen. Die winst moet met name bevochten worden aan het begin van het traject. Een mogelijke uitkomst van de discussies kan zijn dat een partij zich niet verzet tegen bepaalde ingrepen in de omgeving. Dat kan al winst zijn.

Zo doende is de wijkvisie een proces waarbij drie zaken tot stand worden gebracht.

- 1 Een gemeenschappelijke visie op de wijk.
- 2 Een open stijl van werken die van respect getuigt voor de inbreng van de verschillende betrokkenen.
- 3 Een gegroeid wederzijds vertrouwen.

3 Vier beren en een blokhut

In dit hoofdstuk gaan we in op wat ook wel 'beren op de weg' worden genoemd. Dat gebeurt aan de hand van schetsen van valkuilen van gemeenten elders in den lande. Het doel van dit hoofdstuk is niet zozeer om aan te geven hoe precies met die problemen moet worden omgegaan. De ideevorming hierover zal binnen de specifieke context van de deelgemeente Feijenoord en de voorbeeldwijk moeten plaatsvinden. Belangrijker dan die oplossingen is eigenlijk dat de deelnemers zichzelf als het ware op de valkuilen betrappen of ze zien aankomen. Op dat moment kan er per situatie worden bekeken hoe ermee omgegaan dient te worden.

3.1 Beer 1: de grote belangen

In gemeente Y is men sinds enige jaren druk bezig met wijkbeheer. In de nieuwbouwwijk even buiten de oude stad is met veel moeite een kader geformeerd. De bewoners gaan over het algemeen gewoon hun eigen gang en het opbouwwerk kan nauwelijks steunen op oude verbanden. Het is een verworvenheid dat er genoeg bewoners geactiveerd zijn om een legitieme vorm van wijkbeheer in stand te houden.

De verbindingroute van de oude stad naar de wijk en het dorp verderop is al sinds jaar en dag berekend op de oude hoeveelheid verkeer. Deze is door het plaatsen van 10.000 woningen en de groei van de forensengemeente erachter dusdanig toegenomen dat deze route niet meer voldoet. Het gevolg is een overvolle weg die bovendien gevaarlijk is voor scholieren die dagelijks op de fiets naar het centrum gaan. Al jaren wordt hier actie voor gevoerd.

De afdeling Verkeer van de gemeente ontdekt op een goede dag een mogelijkheid om de route eindelijk te verbeteren met gelden van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Indien boven de 15 miljoen in de weg wordt geïnvesteerd, draagt het ministerie bij. De verbetering van de weg kost 11 miljoen en de gemeente heeft inmiddels 7 miljoen gereserveerd. Probleem is dat voor vier miljoen aan maatregelen moet worden bij bedacht en dat de aanvraag voor april binnen moet zijn. Het is inmiddels half maart. Bovendien moet de bevolking een uitspraak over de plannen hebben gedaan.

De oplossing ligt voor de verkeerskundigen voor de hand. Er wordt gesproken met het actieve kader op een avond van het wijkbeheer overleg. Daar worden ter plekke de plannen ontvouwd en naar de mening van de bewoners gevraagd.

Resultaat: de bewoners voelen zich geschokt doordat zij zich niet hebben kunnen voorbereiden op de vragen en spreken van een belachelijke overval. Een aantal bewoners ziet - na wat eerdere problemen - hier aanleiding in om zich terug te trekken als kader. 'Als de gemeente ons zo serieus neemt dat we in drie kwartier moeten beslissen over een weg waar we nog zeker vijftig jaar mee moeten doen, dan hoeft het van ons niet meer.'

Het dilemma waarin de verkeerskundige zich hier bevindt is heel goed voorstelbaar. Enerzijds wil hij het beste voor de gebruikers van de route op een zo kort mogelijke termijn. Anderzijds dient hij de bewoners serieus te nemen. De afweging dat er toch een weg moet komen is voor hem echter veel belangrijker dan het proces van wijkbeheer. De zorgvuldig tot stand gebrachte betrokkenheid van de bewoners, de problemen die daarbij zijn overwonnen zijn hem onbekend. Dat maakt het eenvoudig om makkelijk over de 'trots' van de bewoners heen te stappen. Openheid over het dilemma waarin de afdeling zich bevindt, had al een hoop gescheeld. Wanneer de betreffende afdeling open had gesteld de handelwijze niet elegant te

vinden, aangegeven had vanwege de enorme belangen er niet om heen te kunnen en dan aan de bewoners de keuze had gesteld of zij hieraan mee wilden werken, was de schade voor het proces van wijkbeheer beperkt gebleven.

Die gevoeligheid moet worden aangeleerd. Om die reden is het belangrijk dat ook meer strategisch ingestelde afdelingen actief kennisnemen van het proces. Dat geldt bij wijkvisies waarschijnlijk nog sterker. Strategische diensten als dS + V in Rotterdam kunnen makkelijk over het hoofd worden gezien bij de ontwikkeling van wijkvisies. Zij kunnen bewoners beter in ene stadium laten kennis maken met hun belangen, dan wanneer de belangen daadwerkelijk op het spel staan.

3.2 Beer 2: Integraal in één sector

In de gemeente D. is ervoor gekozen om de wijkambtenaar onder te brengen bij de sector Ruimtelijke Ordening en Beheer. Hij wordt verantwoordelijk gesteld voor het tot stand brengen van wijkbeheer waarbij zowel zijn eigen afdeling als de welzijnskant aan bod komen. Bij zijn taak past dat hij bewoners rechtstreeks tracht te confronteren met de vakmensen. Door deze benadering hoopt hij een wederzijds leerproces op gang te brengen. De eigen sector is echter zwaar belast en het hoofd vindt dat er al iemand van zijn sector aanwezig is bij de wijkvergaderingen (de wijkambtenaar). Dit betekent dat in de prioriteitsstelling het bijwonen van deze vergaderingen door andere medewerkers van de sector laag staat.

De sector welzijn staat welwillend tegenover het wijkbeheer, maar meent dat het te zeer een fysieke aangelegenheid is. Bij het bijwonen van de bewonersvergaderingen bemerkt men dat de wijkambtenaar zich (noodgedwongen) opstelt als een vertegenwoordiger van de sector ROB. Het gevolg is dat men de wijkambtenaar niet langer beschouwt als degene die integraliteit in beleid tot stand kan of zal brengen. Ook de (eerst welwillende) welzijnsambtenaren laten zich steeds minder door de wijkambtenaar aanspreken op hun werk.

Dit voorbeeld geeft aan dat de wijkambtenaar er in zijn functioneren stevig onder te leiden heeft wanneer hij te sterk als representant van één sector wordt gezien. Het is de dood in de pot geweest voor veel processen waarbij integraliteit wel in de doelstellingen stond vervat, maar waarin dit doel niet personeel was vertaald. Dit geldt natuurlijk ook voor de procesbegeleider bij het ontwikkelen van wijkvisies.

Aan de andere kant is het wel van belang dat de procesbegeleider niet te zeer op een eiland terecht komt. Dit is dan ook geen pleidooi voor de ene sector of de andere. De stelling is eerder dat, binnen welke sector dan ook, de wijkambtenaar een heldere en zelfstandige positie dient te krijgen. Voor leidinggevend is het daarbij van belang dat zij oog ontwikkelen voor het hierboven omschreven proces. Door dit type processen in een vroeg stadium te benoemen en te bespreken kan voorkomen worden dat een wijkvisie sectoraal wordt. Indien dat wel gebeurt vervalt het voordeel van een wijkvisie ten aanzien van bijvoorbeeld 'Kanskaarten voor Feijenoord'.

3.3 Beer 3: De politiek ter discussie

In de gemeente O. heeft de politiek tijdens de verkiezingen stevig verloren aan een lokale partij. De populariteit van de lokale partij is vooral gelegen in het feit dat de fractievoorzitter in de periode ervoor zaakjes voor elkaar wist te krijgen. De fractievoorzitter is een regelaar met hart en ogen voor een paar van de mindere wijken waar andere politici nauwelijks komen. In de gemeente zijn in 1992 experimenten met buurtbeheer gestart. In twee

wijken wordt door middel van een wijkbudget en door overleg gewerkt aan een verbetering van de wijk en een grotere betrokkenheid van de bewoners. De opstelling is daarbij niet: 'U vraagt wij draaien', maar 'U vraag dus u draait mee'. De politiek is opgeroepen om zich actief in het proces te mengen. Sommigen zitten wat onwennig bij de vergaderingen en hebben het gevoel iets te moeten doen als de problemen wat lastiger worden. Steeds sterker beginnen de bewoners naar de politiek te kijken voor oplossingen. In een poging om het verloren terrein van 1994 terug te winnen, gaat de politiek daarop in. Het gevolg is dat problemen die eerste gezamenlijk werden opgepakt, steeds vaker via raadsmoties op het bordje van de gemeente alleen belanden.

De politiek heeft een rol te vervullen bij het wijkbeheer en zeker ook bij het ontwikkelen van een wijkvisie. Vanuit verwarring over de eigen rol en voorbeelden van populaire partijen wordt daarbij nog weleens te zeer in de rol van de grote regelaar geschoten. Dat is begrijpelijk, maar tegelijkertijd gevaarlijk. Wat de politiek wel kan doen is de eigen rol actief ter discussie stellen in het samenwerkingsproces. Soms zal zij inderdaad de positie van regelaar in moeten nemen. Vaker zal zij echter de rol van normen en waarden discussiant moeten innemen. Wat is het belang van het ontwikkelen van wijkvisies voor de deelgemeente? Welke plaats neemt de deelgemeente in ten aanzien van andere actoren? Met het bespreken van die vragen is de wijkvisie veel meer gediend, dan bij een plaats van de politiek die als het ware boven de partijen uitstijgt.

3.4 Beer 4: de bewoners als volksvertegenwoordigers

In de gemeente A. is al sinds jaar en dag een goed ontwikkeld bewonerskader. De stadsvernieuwing heeft ervoor gezorgd dat de bewoners elkaar hebben gevonden en de weg op het gemeentehuis goed kennen. Eerst was de gemeente wat geschrokken van die goed- en luidgebekte bewoners. Later veranderde die houding. Die bewonerskaders waren hartstikke handig! Ze kenden de wijk en waren goed ingevoerd in de problemen van de gemeente. Aan zulke mensen kon je nog eens wat voorleggen.

Na enkele jaren leidde dat tot een paar ongewenste verschijnselen. De bewoners kregen vragen voorgelegd die hen niet echt interesseerden. Daardoor haakten een aantal mensen af.

De bewoners raakten zo ingevoerd dat nieuwe bewoners de discussies nauwelijks nog konden volgen. Zij haakten bij het horen van al het jargon af.

De raad begon vragen te stellen bij de representativiteit van de bewonersgroep en zag in die twijfel daarin aanleiding om de 'gestaalde kaders' te negeren.

Dit proces komt in vrijwel iedere gemeente voor. Vaak wordt er smalend gesproken over buurtburgemeesters en wijkcommissarissen. Daarbij wordt voorbijgegaan aan de crux van het probleem. Dat is dat bewoners worden geplaatst in de rol van (ongekozen) volksvertegenwoordiger. Wanneer zij die rol dan op zich gaan nemen, zijn zij de gebeten hond. De oplossingsrichting is dan ook niet om de actieve bewoners maar te gaan negeren, zoals vaak gebeurt, maar om de kaders op de juiste manier aan te spreken. Dat wil zeggen hen die rol te geven waar zij voor zijn toegerust. Dat is niet een vertegenwoordigende rol, maar een onderdeel van een netwerk onder bewoners. Dat netwerk verdient actief onderhoud, maar moet tegelijkertijd ook aangespoord worden om zelf te fungeren als een open platform.

3.5 De blokhut

De deelgemeentelijke blokhut is volop in verbouwing. Het interne proces waarbij de gehele organisatie stevig op de schop wordt genomen heeft (tijdelijke) gevolgen voor het draagvlak van de constructie. Wanneer verantwoordelijkheden en personen verschuiven willen zij voor de buitenwereld nog wel eens lastig vindbaar worden. Bovendien heeft zo'n verbouwing gevolgen voor de verdeling van de aandacht van de werknemers tussen de buitenwereld en de blokhut zelf. Veel van de aandacht zal vanzelf getrokken worden op het interne proces. Ook dat heeft gevolgen voor de ontwikkeling van de wijkvisies. Een open planproces vergt een strakke regie en heldere interne afspraken. In de pilot in Bloemhof zal nadrukkelijk duidelijk moeten zijn hoe binnen de gemeente de verantwoordelijkheid voor het welslagen van het pilot is verdeeld. Daar valt geen panacee voor te geven. Voorwaarde is wel dat binnen zowel de huidige als de nieuwe organisatie de pilot prioriteit heeft. Wanneer dat niet het geval is, zullen interne strubbelingen de kansen van de pilot negatief beïnvloeden.

4 Het ontwikkelen van visie

4.1 Het proces

Er zijn succesvolle en mislukte processen om te komen tot een wijkvisie. Bij de minder geslaagde voorbeelden is er geen gemeenschappelijk beeld van de wijk ontstaan of werd dat beeld op het moment dat er mee gewerkt moest gaan worden niet als actueel ervaren. Een ander type mislukking is wanneer de wijkvisie eigenlijk van niemand is: 'Heel erg goed die wijkvisie, maar wat moet ik er mee.' De vraag is hoe een proces kan worden vormgegeven waardoor dit soort mislukkingen worden voorkomen. Daarvoor zijn geen algemene stelregels, maar er kunnen wel een reeks geboden worden gegeven.

4.1.1 10 geboden voor de ontwikkeling van een wijkvisie

- 1 U betreft relevante partijen van het begin af aan bij het ontwikkelen van de visie en bent ruimhartig bij de vraag welke partijen relevant worden geacht. Dat is immers niet alleen aan bestuur en politiek, maar ook aan de partijen zelf om te beoordelen.
- 2 U gaat ten eerste na welke belangen de betrokken partijen bij een wijkvisie als zodanig kunnen hebben en welke onderwerpen zij in de wijkvisie opgenomen willen zien. U richt op basis van deze kennis van belangen het proces van wijkontwikkeling inhoudelijk en strategisch in.
- 3 U doet uw uiterste best om de wijkvisie in te bedden in de reguliere processen van de betrokken partijen. Om die reden houdt u normaal gesproken de schooljaren aan om een visie te ontwikkelen, zodat deze in de reguliere jaren kan worden ingepland¹. Om die reden worden de betrokken partijen actief bevraagd hoe de wijkvisie in hun activiteitscyclus wordt ingepland.
- 4 U houdt bij de ontwikkeling van de wijkvisie voortdurend voor ogen dat dit proces wervend moet zijn. Daarom wijken de bijeenkomsten voor wat betreft karakter en opzet af van de standaardvergaderingen. Degenen die meedoen met de bijeenkomsten ervaren deze als verzorgd, inspirerend, in hun belang en 'fair'. Door voortdurend de vinger aan de pols van het proces te houden, weet u precies hoe het proces door de betrokken partijen wordt ervaren.
- 5 U houdt zich aan een van te voren samen vastgestelde planning, tenzij er zeer zwaarwegende redenen voor afwijken zijn. De organisatie is zo dat logistieke redenen daar niet toe behoren. Een open planproces vergt een strakke regie. Zo zorgt u dat het ontwikkelen van de wijkvisie niet langer dan één jaar in beslag neemt.
- 6 U geeft gedurende het gehele traject naar de wijkvisie toe ruime aandacht aan de communicatie met die groepen die er niet direct bij betrokken zijn. Dat gebeurt 'interactief'. Niet alleen een foldertje, maar ook de gelegenheid om te reageren. Dat kan door middel van prioriteitenpanels waarin groepen bewoners aangeven welke problemen in de wijkvisie het belangrijkste zijn. Het kan door de homepage van de deelgemeente², maar ook door het organiseren van opstelwedstrijden op scholen 'droom je wijk' of prijsvragen via

Noot 1 Dat zal dit jaar dus nog niet het geval zijn. Dat is jammer, maar een gegeven. Volgende keer wel echt anders doen, want de ervaring leert dat dit echt een terugkerende frustratie vormt.

Noot 2 Mits de deelgemeente een homepage heeft.

- kranten.
- 7 U beschouwt de ambtenarij en de politiek als één van de betrokken partijen die actief hun inbreng ter discussie stellen. Dat betekent dat naast organisaties van en voor bewoners en de winkeliers en ondernemers ook de deelgemeentelijke organisatie en de politiek een actieve plek in de ontwikkelingsfase krijgen.
 - 8 U biedt in het ontwikkelingsproces de nodige ruimte om na te denken over hetgeen de verschillende partijen met de wijkvisie zullen gaan doen als 'het stuk er eenmaal ligt'. Dat wil zeggen dat in de wijkvisie ook de comittingering van de betrokken partijen tot bepaalde bijdragen is opgenomen.
 - 9 U regelt aan het begin van het ontwikkelingsproces op welke wijze de wijkvisie in het leven gehouden gaat worden. Dat wil zeggen, komt er een convenant? Op welke basis komen de partijen na het proces bij elkaar, etcetera.
 - 10 U bepaalt per wijk wie de 'u' (de procesbegeleider) in bovenstaande geboden is.

4.1.2 De wijkvisie als leerproces

Het ontwikkelen van de wijkvisie zal - voor alle betrokken partijen - een leerproces zijn. Dat klinkt als een geruststelling, maar zo is het niet bedoeld. van fouten leert men pas als men zich bewust is van de fout, de vinger op de zere plek weet te leggen, aangeeft hoe men de fout in de toekomst kan vermijden en deze les daadwerkelijk volgt in de toekomst. Voor het leren van succes geldt hetzelfde, maar dan gespiegeld. In schema 2.1 wordt dit leerproces kort weergegeven.

Schema 4.1 Leren van succes en falen

Succes	Falen
Realiseren wat er is goed gegaan	Realiseren wat er is fout gegaan
Nagaan wat de oorzaak van het succes is	Nagaan wat de oorzaak van de fout is
Bepalen hoe de oorzaak van het succes in de toekomst kan worden herhaald	Bepalen hoe de oorzaak van de fout in de toekomst kan worden vermeden
Verwerken les in daadwerkelijk gedrag	Verwerken les in daadwerkelijk gedrag

Leren van succes en falen

In de praktijk is het verwerken van de lessen uit succes of falen in toekomstig gedrag weer een kunst op zich. Ook dit zal moet worden aangeleerd, zodat je zou kunnen spreken van meta-leren. Leren van gedrag - 'ervaringsleren' in pedagogische kringen - is hartstikke lastig. Zeker wanneer een situatie nieuw is en er veel indrukken tegelijkertijd op een organisatie afkomen is leren niet de eerste reactie. Meer voor de hand ligt dat er dan wordt afgeschermd en geformaliseerd. Met andere woorden: de gebeurtenissen worden in oude stramien gevat. Dat levert relatief weinig nieuwe inzichten op. Het is een methode die organisaties eerder behoedt voor nieuwe inzichten dan voor nieuwe fouten. Om die reden is het goed om een paar maatregelen te nemen die helpen om eerder te realiseren wat er is fout gegaan en wat de oorzaak van de fout is.

- 1 De procesbegeleider houdt een logboek bij (bijvoorbeeld op wekelijkse basis + een uitgebreid persoonlijk verslag van belangrijke bijeenkomsten. Dit logboek laat hij/zij lezen door een 'audit': een absolute buitenstaander met gevoel voor de problematiek die commentaar levert, suggesties geeft, grote lijnen uit het verslag haalt en in discussie gaat

- met de projectleider.
- 2 In de bijeenkomsten die worden gehouden om tot een wijkvisie te komen, wordt de gang van zaken actief ter discussie gesteld. Vindt iedereen het nog goed gaan? Vergeten we geen zaken? Komt iedereen voldoende aan bod? Dit is niet alleen belangrijk voor het leerproces, maar ook voor de legitimiteit van de wijkvisie. Als expliciet aandacht wordt besteed aan de 'fairness' van het proces kan later bezwaarlijk worden gesteld, 'ja, maar wij kregen de kans niet om...'. Dat betekent wel dat zulke korte 'proces-evaluaties' echt serieus worden aangepakt. Alleen vragen of iemand 'wat te zeuren' heeft, helpt niets.
 - 3 De partijen worden ook na de bijeenkomsten de kans geboden om hun mening over de gang van zaken te geven. Dat kan door belrondes, maar ook door enquêtes. Dit laatste heeft als voordeel dat de gegevens wat controleerbaarder zijn. Bij trainers is het doodgewoon dat zij op deze manier feedback krijgen. Het is eigenlijk vreemd dat dit bij zulke belangrijke processen als het ontwikkelen van visies nauwelijks gebeurt.
 - 4 Meer in het algemeen is het niet zo vreemd om te kijken naar de vliegtuigindustrie. Deze conservatieve branche die alleen bestaat bij de gratie van het vermijden van fouten, is bijvoorbeeld de bakermat van het ISO-systeem. Nu willen we hier geen pleidooi houden voor ISO-gemeenten. Het is wel aanbevelenswaardig om voortdurend kort en accuraat te registreren, teneinde jezelf in ieder geval de kans te geven om te leren van je fouten (en je succes).

Beslissen, doen, bezinnen, denken

Als de wijkvisie is ontwikkeld is het leerproces nog niet afgelopen. Wanneer dat wel het geval zou zijn, is de wijkvisie overbodig. In termen van Kolb bestaat het leerproces uit vier stappen, die elkaar in een cyclisch proces opvolgen. Voor de wijkvisies levert dat het volgende plaatje op.

Schema 4.2 Werken met de wijkvisie in stappen

Initiële stap

a Ontwikkelen
wijkvisie

Beslissen
(prioriteit bepalen, werkplan presenteren)

b Vaststellen jaarplan
Bepalen maatregelen in jaar y
+ 1
+ 2
+ 3

Doen
(beleid/ project/ maatregel/ activiteit uitvoeren)

c Uitvoeren maatregelen in jaar y
+ 1
+ 2
+ 3

Bezinnen
(proces/ effect evalueren)

d Opstellen jaarverslag
Evalueren maatregelen in het licht van de
wijkvisie in jaar y
+ 1
+ 2
+ 3

Denken
(probleem analyseren en nieuw beleid/ project/ maatregel/ activiteit formuleren)

a Actualiseren wijkvisie aan de hand van
het jaarverslag (bepalen welke elementen
meer aandacht behoeven, welke minder,
etcetera)

Beslissen

b (y + 1)

Aan de linkerkant van het schema treft u de leercyclus aan, zoals Kolb die in 1974 al heeft geformuleerd en sedertdien enkele malen heeft geherformuleerd. Aan de rechter zijde staan de stappen die in de loop der jaren worden genomen in Rotterdam Feijenoord. Als jaar y geldt hierbij het eerste jaar dat aan de hand van de wijkvisie jaarplannen worden uitgevoerd.

4.2 De betrokken partijen

In de concept-notitie 'Pilot wijkbeleid op hoofdlijnen: een eerste aanzet' wordt door het projectenbureau al een voorzet gedaan voor de betrokken partijen. Men onderscheidt er drie, naast de deelgemeente.

- 1 Organisaties van bewoners:
 - bewonersorganisaties;
 - migrantenorganisaties;
 - kerken en moskeeverenigingen.
- 2 Organisaties voor bewoners:
 - woningcorporaties;
 - Stichting welzijn Feijenoord;
 - hulp- en dienstverlenende instellingen;
 - politie;
 - scholen.
- 3 Winkeliers en ondernemersverenigingen

Vervolgens wordt gesteld dat het wijkbeleid een *communicatiemiddel* is tussen de volgende partijen:

- bestuur en wijkpartijen;
- wijkpartijen onderling;
- burgers onderling;
- bestuur en burgers.

De eerste opsomming doet vermoeden dat de deelgemeente als één partij wordt beschouwd die niet zozeer één van de betrokken partijen is, maar een andere rol heeft. De centrale plaats van 'het bestuur' als partij waarvoor het wijkbeleid een communicatiemiddel is, plaatst het bestuur in de regisseursrol. We denken niet dat deze speciale positie voor de deelgemeente wordt bedoeld. De benadering geeft wel aan dat op dit moment het wijkbeleid en de wijkvisie als middel daarin sterker van de deelgemeente dan van andere partijen is. Dat is wellicht logisch, gezien de integrerende rol die een deelgemeente nu eenmaal tussen deze partijen normaliter heeft te vervullen. In het geval de wijkvisie wordt opgevat als een vorm van co-productie, is het echter verstandig om die rol boven de partijen *niet* op te eisen. Daar zal expliciet aandacht aan moeten worden besteed gedurende het proces, want gewoontes kunnen hardnekkig zijn.

Het lijkt ons daarom verstandig om nadrukkelijk de deelgemeente op te vatten als *twee* van de partijen in het proces naar de wijkvisie toe. De deelgemeente zou naar ons idee in twee rollen moeten worden opgesplitst.

- *De politiek*: in de rol van waardendiscussiant: *wat* vinden wij als politiek belangrijk in de buurt en waar dient daarom in de wijk de nadruk te worden gelegd.
- *De ambtelijke organisatie*: *hoe* kan zo goed mogelijk aan de wensen van politiek en andere partijen tegemoet worden gekomen en welke bijdrage kunnen de mogelijkheden van het ambtelijk apparaat daaraan leveren.

Er zijn aldus vijf partijen te onderscheiden in de wijk.

- 1 Organisaties van bewoners.
- 2 Organisaties voor bewoners.
- 3 Winkeliers en ondernemers(verenigingen).
- 4 Politiek (deelraad).
- 5 Deelgemeente (ambtelijke organisatie).

Geen van deze partijen heeft een claim op een vast deel van de markt. De politiek is niet de enige die verstand heeft van waarden, maar zal deze samen met anderen moeten formuleren, de winkeliers zijn niet de enigen die verstand hebben van commercie. Het gaat er dus om dat niet iedereen in zijn hoekje blijft zitten, maar tegelijkertijd wel het vakmanschap dat de ander in de loop der tijden heeft opgebouwd respecteert.

Bij de organisaties *van* bewoners viel ons ten slotte nog op dat er geen enkele jeugdorganisatie werd genoemd. Toch zullen een aantal organisaties *voor* bewoners wel degelijk ervaring met jongeren hebben. In het kader van een wijkvisie lijkt het ons verstandig om het aantal betrokken partijen niet te beperkt te definiëren en ook jongeren als gesprekspartner te beschouwen. Wanneer dat niet het geval is, dan kan het heel goed zo zijn dat de jongeren pas worden betrokken op het moment dat zij al aangewezen zijn als 'bron van overlast' en dat praat voor die jongeren niet erg prettig. Om jongeren te bereiken, hoeven overigens niet speciale jongerenorganisaties te worden ingeschakeld. Via sportverenigingen, sport- en spelteams, scholen en jongerenafdelingen van migrantenorganisaties kan het belangrijkste deel van de jongeren worden bereikt.

4.3 De rol van de bewoners

In de voorgaande korte beschouwing over leefbaarheid - het doel dat voorafgaat aan de inspanning om te komen tot een wijkvisie - is ingegaan op het gegeven dat leefbaarheid verschillende dimensies heeft. Aan de hand daarvan werden burgers ook getypeerd. Kort door de bocht ziet het idee er als volgt uit:

- Quality of life: Bewoner wordt gezien als consument;
- Community: Bewoner wordt gezien als lid van een gemeenschap
- Reputatie: Bewoner wordt gezien als iemand die zijn maatschappelijke positie uitdrukt in zijn woonsituatie

Wanneer burgers in verschillende hoedanigheden worden aangesproken, is het verstandig om daar rekening mee te houden bij de rol die de bewoner in de ontwikkeling van het wijkproces wordt toegekend. Om hier helderheid in te verschaffen, worden de volgende drie ideaaltypen van participatie benoemd.

- 1 Het panel.
- 2 De raad.
- 3 Het platform.

In de praktijk komen mengvormen voor. Zo kunnen de bewonersorganisaties, waar de Rotterdamse inspraak zwaar op leunt, worden beschouwd als platforms. De vaste samenstelling van bestuur en de wijze waarop deelnemers worden gerekruteerd geeft hen echter sterker het karakter van een 'raad'. Ook de *vertegenwoordiging* in de voormalige wob's versterkt deze indruk. In schema 2.3 worden verschillende kenmerken van de participatievormen gegeven.

Schema 4.3 Participatievormen

Kenmerken	Het panel	De raad	Het platform
Korte omschrijving	Een panel is een groep geselecteerde respondenten die aan de hand van te voren bepaalde methoden (brainstorm, vragenlijst, discussievormen) haar mening geeft over een thema, beleid of een gebied	Een raad is een vaste groep personen die hetzij gekozen, hetzij aangewezen zijn om hun ideeën op een bepaald gebied te formuleren	Een platform is een zelf georganiseerde groep, al dan niet erkend door de gemeente, die zich hebben verenigd rond een bepaald thema en die openstaat voor eenieder die in dat thema is geïnteresseerd.
Legitimering	1 Samenstelling groep naar achtergrondkenmerken 2 controleerbare bevroeg-methoden	1 Verkiezing of aanstelling 2 Terugkoppeling naar de achterban 3 Deskundigheid leden	1 Openbare en toegankelijke karakter 2 Kwaliteit ideeën en omvang (belangen)groep
Duur	Sterk wisselend: er zijn vaste panels, maar ook eenmalige panels	vaste zittingsperiodes	Afhankelijk van het levend houden van het thema of onderwerp bij de doelgroep
Voorbeelden	Consumentenpanels en stadspanels	Wijkraden, medezeggenschapsraden, culturele raad	Platform buurt- en wijkbeheer, NJMO
Initiatief	Voornamelijk bij de bevrager (bijvoorbeeld de gemeente of een chips-fabrikant)	Wisselend bij raad of bij insteller van de raad	Voornamelijk zelf-organisatie, dus ook zelf initiatief
Toegankelijkheid	Deze wordt geheel bepaald door de bevrager: efficiency groep bepalend	Toegang en zeggenschap is geformaliseerd: stabiliteit groep bepalend	Zeer open: actief uitnodigingsbeleid hoge opkomst bepalend
Doel insteller	In de eerste plaats kennis ten behoeve van beleidsvorming en legitimering	In de eerste plaats formeel draagvlak vaststellen voor beleid	In de eerste plaats belang van de deelnemers behartigen

Om te bepalen welke methode het beste is, moet worden nagegaan wat het doel is van de participatie. In hoofdstuk 1 hebben we aangegeven dat het verstandig is om een subjectieve dimensie (de belangen) en een objectieve dimensie (informatie/ gegevens) in de wijkvisie naar boven te halen. Bij het bespreken van belangen van bewoners bij de wijk, kan het initiatief niet bij een andere partij worden gelegd. De deelgemeente kan wel aanzetten geven en een kader creëren waarbinnen het bespreken van die belangen zin krijgt (de wijkvisie). Wanneer het gaat om gelijkgerichte opvattingen over wat goed is voor de wijk, om belangen, benaderen we de bewoner als lid van een gemeenschap. In dat verband ligt het voor de hand om te werken met platforms per wijk. Dat betekent dat de bewoners sterk zelf de gelegenheid krijgen om hun belangen te formuleren. Voorwaarde voor de legitimiteit van de uitkomsten is wel dat de kwaliteit van de inbreng door de andere deelnemers wordt erkend³ en dat het platform kan rekenen op een zekere erkenning vanuit de passieve bewoners. Bij het bespreken van de objectieve dimensie ligt het meer voor de hand om te werken met panels en monitors. De wijze waarop gegevens verkregen

Noot 3 Het erkennen van de kwaliteit van de inbreng staat hier voor het eerste bij de bewoners, maar is niet alleen voor bewoners een voorwaarde om serieus genomen te worden. Dat geldt voor iedere deelnemer. De inbreng van alle betrokken partijen is impliciet of expliciet aan een kwaliteitstoets van de anderen onderhevig. Al was het maar om dat kwalitatief niet adequate inbreng vaak genegeerd wordt.

worden is controleerbaar. Bovendien verschaft het panelen en 'monitoren' de mogelijkheid om ook bewoners te benaderen die echt niet hun huis zijn uit te slaan voor een inspraakavond of anderszins. Wanneer de bewoners worden opgevat als consumenten, is het niet verkeerd om hen daadwerkelijk ook zo te benaderen. Met ervaringen in de marketing kan het onderzoek bovendien gediend zijn.

Wanneer het vervaardigen van een wijkvisie als een co-productie wordt opgevat, dan moeten vaste samenstellingen van groepen worden voorkomen, zo stellen Tops c.s. Dat betekent dat niet kan worden volstaan met het bij elkaar brengen van die bewoners die behoren tot de vaste 'inspraak-elite' die iedere gemeente kent. Dat is geen diskwalificatie ten aanzien van die bewoners die voor langere tijd bereid zijn om hun (vrije) tijd en talent te besteden aan inspraak en de bewonersorganisatie. Zij zullen zeker een rol binnen het ontwikkelen van de wijkvisie moeten krijgen. Door het werven van bewoners, in hun eigen inbreng, etcetera. Het radenmodel heeft naar ons idee geen plaats in de co-productie. Daarvoor is het model te 'stijf'.

Het platform bewonersorganisatie Feijenoord geeft in haar visie⁴ op het beheer in de deelgemeente te kennen om de overleggen over woonomgeving bij te wonen via 'delegaties'. Die term wijst op een vertegenwoordigende rol voor een groep bewoners en schiet daarmee in het radenmodel. De positie die hier door ons wordt ingenomen is daarmee strijdig.

Aldus onderscheiden we twee rollen voor de bewoner.

- Consument: De waarderungen en ideeën van bewoners worden gepaneeld en gemonitord.
- Lid van de gemeenschap (producent): de waarden van de bewoners komen naar boven in een zo breed mogelijk samengesteld platform. In deze discussie wordt ook aangegeven wat de rol van de bewoners bij het bewerkstelligen van die belangen is.

De reputatie als dimensie van leefbaarheid is niet naar voren gekomen in deze discussie. In het kader van een wijkvisie branden we onze vingers daar liever niet aan. Niets is ongrijpbaarder dan het beeld dat bewoners (met name van buiten de wijk) hebben bij een buurt of wijk. Dat beeld kan in een wijkvisie worden bevestigd of juist weerlegd. Dat maakt voor de reputatie weinig uit.

Waarschijnlijk is dat een breed gedragen visie steeds zonniger wordt.

Noot 4 De organisatie van het beheer in de deelgemeente Feijenoord van Het Platform Bewonersorganisaties Feijenoord en de Stichting Bewonersondersteuning Deelgemeente Feijenoord.